

SITUAȚIA ACTUALĂ ÎN SECTORUL DE GAZE AL REPUBLICII MOLDOVA

P. Frăsîneanu, drd.

Universitatea Tehnică a Moldovei

Energia – factor strategic, de o importanță vitală în viața oamenilor, resursă de care la ziua de azi a devenit dependentă atât viața oamenilor, cât și viața diferitelor proiecte, ce stau la baza dezvoltării, progresului omenirii și menținerii echilibrului social-economic în lume și pe pământ, s-a impus ca obiect de discuție atât în viața oricărei comunități cât și în viața cotidiană a oamenilor.

Menirea de bază în asigurarea consumatorilor cu energie îi revine Sectorului Energetic, care se redă în viața oamenilor ca activitatea economică agregată și anume, activitatea Energie Electrică și Termică, Gaze și Apă, ce ține de producerea și distribuția acestor tipuri de energie și combustibil. Pe măsura evoluției omenirii și-a căpătat independența pe lângă alte domenii manifestate în cadrul societății, într-o economie, și care prin esența sa a primit și s-a ales cu o valoare de utilitate enormă, prin care și-a căpătat importanță națională. Deci, având în vedere rolul și importanța

acestei producții în viața social-economică a societății, atât pentru sistemul real cât și public, ea și-a căpătat statutul său personal și la ziua de azi ține în dependență totală celelalte activități din cadrul economiei naționale: atât a sferei productive, cât și, respectiv, a celei neproductive; atât a vieții sociale, cât și a celei economice. Respectiv, putem constata că, manifestată sub natura sa și caracterul său în viața social-economică a comunității, această activitate și-a găsit locul și rolul său.

Este de menționat, că pe măsura evoluției omenirii, în urma adâncirii diviziunii muncii, în viața oamenilor s-au separat diferite categorii de muncă, prin care s-au fixat diverse activități specializate. În funcție de aceasta, și în sectorul energetic s-au separat anumite categorii de muncă, care a condus și prin care s-au format activitățile ei specifice și specializate în asigurarea unui anumit tip de energie (vezi tabelul 1).

Tabelul 1. Dinamica valorii producției pe tipuri specifice de activități energetice, perioada anilor 1995-2011.

Indicatorii	Volumul indicatorilor în dinamică							
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Producția și distribuția energiei electrice								
- producția în prețuri curente, mil. lei	581,3	1367,9	1396,0	1788,3	2235,4	2493,1	2572,7	2906,8
- indicii valorii producției de bază, %	100	235,3	240,2	307,6	384,6	428,9	442,6	500,1
2. Producția și distribuția combustibilului gazos								
- producția în prețuri curente, mil. lei	50,0	227,8	307,9	353,1	519,9	558,8	799,4	744,1
- indicii valorii producției de bază, %	100	455,7	616,0	706,4	1040,1	1117,9	1599,3	1488,7
3. Aprovizionarea cu aburi și apă caldă								
- producția în prețuri curente, mil. lei	34,9	353,5	369,2	662,8	623,7	562,9	860,5	1015,6
- indicii valorii producției de bază, %	100	1012,9	1057,9	1899,1	1787,1	1612,9	2465,6	2910,0
TOTAL – Producția și distribuția de energie electrică, termică, gaze, apă caldă								
- producția în prețuri curente, mil. lei	622,4	1949,2	2073,1	2804,2	3379,8	3614,8	4232,6	4497,4
- indicii valorii producției de bază, %	100	313,2	333,1	450,5	543,0	580,8	680,0	722,6
4. Captarea, Epurarea și Distribuția Apei								
- producția în prețuri curente, mil. lei	45,0	286,0	294,8	371,6	474,4	520,1	656,0	708,0
- indicii valorii producției de bază, %	100	635,6	655,1	825,8	1054,2	1155,8	1457,8	1573,3
TOTAL – Sectorul energetic	667,4	2235,2	2367,8	3175,8	3853,4	4134,9	4888,6	5374,4
- producția în prețuri curente, mil. lei	667,4	2235,2	2367,8	3175,8	3853,4	4134,9	4888,6	5374,4
- indicii valorii producției de bază, %	100	334,9	354,8	475,8	577,4	619,6	732,5	805,3
- indicii volumului fizic de bază, %	100	80,9	85,5	85,0	83,9	79,4	80,4	77,8

Sursa: Prelucrat de autor în baza informației Biroului Național de Statistică al RM expuse în sursa [1, 2].

În baza informației expuse în tabelul 1, urmărim genurile și tipurile specifice de activitate energetică, care în formă individuală se reflectă la nivelul micro a economiei naționale, în funcție de diverse structuri a integrării pe verticală și orizontală, care se manifestă și se desfășoară în

cadrul vieții economice sub aspect tehnologic, respectiv, în funcție de economia resurselor și cea reproductivă și în aspect social-economic. Trebuie însă să privim real la faptul că, în pofida manifestării lor în viața și lumea contemporană impuse de necesitatea lor, totuși fiecare din aceste

activității își are destinația sa, funcție de natura fiecăreia și, respectiv, participarea în viața indivizilor este diferită. De asemenea, depinde de contribuția lor, care diferă atât de la o activitate la alta cât și de la an la an, care este dictată în mare

măsură de utilitatea nemijlocită a producției în cadrul comunității la fiecare moment de timp, de rolul producției în participarea creării diverselor valori și utilități (vezi tabelul 2).

Deși, ca unitate a sectorului energetic aceste

Tabelul 2. Contribuția energiei în crearea PIB a RM pe perioada 1995...2011.

Indicatorii	Ponderele activităților în PIB, %							
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Produsul intern brut (prețuri curente), mil. lei, total:	6480	37652	44754	53430	62922	60430	71885	82174
Contribuția în PIB, %:								
➤ Industria prelucrătoare	23,0	13,3	12,5	11,8	11,3	10,6	10,6	11,18
➤ Industria extractivă	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,40
➤ Energie electrică și termică, gaze și apă	1,8	2,1	1,7	1,9	2,1	2,3	2,3	2,17
- ritmul de creștere de bază, %	100,0	578,9	569,2	791,7	998,5	1051,9	1231,6	1342,4
TOTAL - INDUSTRIA	25,0	15,8	14,7	14,2	13,9	13,3	13,3	13,7

Sursa: Prelucrat de autor în baza informației BNS al RM [1, 2].

activității contribuie, în general, la asigurarea cu energie a consumatorilor, în pofida faptului că măsura contribuției și natura producției sale este diferită. Însă totuși ce au în comun, ce le leagă pe aceste activități din sectorul energetic, este lipsa producerii directe într-o oarecare măsură a producției finite. Desfășurarea în mare parte a activităților date este legată de distribuția producției energetice importate sau, în general, de distribuție. Totuși activitățile țin mai cu seamă de distribuția producției finale a sectorului energetic consumatorilor. Adică orientarea de bază a sectorului energetic al RM ține mai mult de distribuție decât de producere și, în mare măsură, totul este legat de faptul importării majorității producției finite energetice, moment legat de lipsa surselor proprii de resurse energetice și a mijloacelor de producție necesare transformării surselor energetice primare sau derivate în energia necesară. După cum urmărim, patru sectoare specifice caracterizează sectorul energetic, însă analizei va fi supus **Sectorul Gaze Naturale a RM** conform obiectivului de cercetare.

Trebuie de menționat că, de resursa dată, adică de **Gazul Natural** la ziua de azi în mare parte este legată dezvoltarea social-economică a oricărei țări, inclusiv, a Republicii Moldova.

Modernizarea vieții omenești a cerut și cere implicarea diverselor tehnici în viața cotidiană a oamenilor, care se bazau și țin până în ziua de azi de o alimentare energetică, prin care însăși să se genereze energia necesară pentru a putea asigura comunitatea cu bunurile necesare. De asemenea, să fie modernizate în pas cu timpul și pentru a se putea asigura satisfacerea morală, spirituală a membrilor comunității, în baza menținerii energiei corporale la nivelul optim al unui organism uman, pentru crearea unei anumite baze tehnico-materială, care să fie transmisă în timp generațiilor viitoare.

În așa fel, este să menționăm că primii pași în modernizarea vieții la noi în Moldova au fost făcuți încă în anul 1909 și aceasta a fost legat de *electrificarea Chișinău-lui*, care a fost inițiată prin construcția unei *centrale electrice* (CE). Mai apoi s-a lărgit prin construcția diverselor instalații energetice, la *Bălți, Soroca, Hîncești, Bender* și la anul 1914 Moldova de atunci prin totalul stațiilor și instalațiilor electrice producea 0,9 mil. kWh de energie electrică [6, p. 189]. Deci, anume anul 1909 a fost cel, de la care s-a pus în cunoștință poporului moldav realul avantajelor și frumusețea acestei schimbări, s-a pus bază Energeticii Moldovei.

În evoluția dată realizări remarcabile s-au atins în Moldova (fosta RSSM), începând cu anii 1947-1948, după cel *de-al Doilea Război Mondial*, unde se efectuau *dezvoltarea teritorială* și *urbanizarea contemporană cu comunicațiile sale*, atât prin electrificare, termoficare cât și prin *gazificarea* ei. Iar la dezvoltarea dată s-a ajuns de la baza, care a fost pusă prin planul și programul de stat „*ГОВИПО*”. În așa fel, după aceste evenimente, Moldova începe o eră nouă contemporană, ce ține de Energetică și crearea Sistemului Energetic, unde începe formarea „*Energeticii Mari*” în formularea specialiștilor de înaltă calificare **A. Guțu** și **I. Macovei** [6, p. 189].

Anume în a. 1947 se pun începuturile gazificării în țara noastră, deoarece, anume în anul acesta a fost adoptată o hotărâre (din partea conducerii țării la momentul acela istoric) extrem de importantă pentru națiune, prin care s-a stabilit *organizarea gospodăriei de gaze*, care număra, la momentul acela, cca. 20 de instalații de îmbuteliere a gazelor.

Deci, fundamentul a fost pus, totul este în mișcare, numai că pașii mișcării sunt diferiți, de aceea o *continuare progresivă* s-a urmărit până în *a.1966*, an în care au demarat livrările de gaze

naturale. Între timp, între perioadele date de timp, și anume în a.1962-1963 a fost dată în exploatare prima instalație de rezervoare de gaze lichificate în grup. Este de admis că cu timpul, după aceste evenimente, a avut loc dezvoltarea independentă a complexului energetic, de la care nimeni nu a conștientizat cât de dependenți se va face lumea, viața omenească de el, care a inclus:

sectorul Gaze, care avea menirea de a satisface necesitățile de consum ale consumatorilor în gaze naturale;

sectorul energetic, în cadrul căruia se exercită activități de asigurare a consumatorilor cu gaze naturale, care s-au format și dezvoltat în continuare, pe măsura evoluției și dezvoltării

comunității, respectiv, și a necesităților, capacităților de consum din partea consumatorilor, în aspect social și economic.

Este de menționat, că la începuturile puse în dezvoltarea acestui sector, adică a *sectorului gazelor naturale* în Republica noastră, rolul lui era minim (vezi tabelul 3.), iar pe măsura dezvoltării continue a comunității noastre se începe o schimbare radicală, privind rolul și valoarea de utilitate a gazului natural în viața social-economică a oamenilor, unde el începe a deveni sursa prioritară de energie, schimbându-și și ocupând o altă poziție, mai superioară în ierarhia resurselor, în balanța energetică (vezi tabelul 3.).

Tabelul 3. Dinamica volumelor și a ponderii de consum a gazului natural în RM, perioada anilor 1960-2011.

Indicatorii	Valoarea indicatorilor														
	1960	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
1. Gaze naturale, mii tone c. c.:	40	300	770	1250	1520	4350	2236	1754	1748	1617	1536	1427	1504	1474	
✓ ritmul de creștere de baza, %							100	78,4	78,2	72,3	68,7	63,8	67,3	65,9	
1.1. gazoase, mil. m ³ stand.	*	*	*	*	*	*	*	1437	1435	1323	1244	1145	1206	1169	
1.2. lichificate, mii tone un. n.	*	*	*	*	*	*	*	62	58	57	63	68	72	80	
contribuire: - stoc la început de an	*	*	*	*	*	*	*	50	33	32	32	25	31	28	
- producere	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0	0	0	0	0	
- intrări din interior	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0	0	1	0	0	
- import	*	*	*	*	*	*	*	2186	1721	1716	1585	1511	1395	1476	
2. Ponderea gazului în RE, %	1,13	4,08	6,93	10,0	11,51	29,3	39,8	49,8	50,4	47,9	44,6	43,2	43,8	42,2	
- Resursele energetice, mii tone c. c.	3550	7450	11260	12480	13250	14860	5617	3520	3471	3374	3444	3304	3434	3494	
- Ponderea cărbunelui în RE, %	28,72	49,54	45,88	35,0	29,5	23,22	12,16	6,8	6,7	6,6	8,3	7,1	6,8	7,2	
- Ponderea petrolului în RE, %	29,1	40,59	43,45	50,0	51,8	39,76	35,1	26,8	25,9	27,7	28,9	31,2	31,2	32,1	

Notă: Prelucrat de autor în baza informației expuse în sursele [4, 5].

Deci, după cum observăm, este evidentă:

- creșterea rolului gazului natural – care este redată de nivelul ponderii, înregistrate în dinamica analizată, în totalul RE a balanței energetice (BE);
- creșterea volumelor fizice de gaz natural – care este legată de creșterea necesității în consumul de gaze, ce a condus la volume destul de esențiale în consumul dat, fapt ce vorbește despre dezvoltarea progresivă a țării, în aspect socio-economic;
- variația consumului de gaze – care poate fi urmărită prin diferențierea de volume, care vedem că se modifică de la an la an și față de valorile urmărite la inițierea construcției sectorului de gaze în țară;
- modificarea în structura consumului de resurse energetice în balanța energetică – ce se urmărește în diferențele de nivel ale ponderii care le înregistrează RE în BE și, după cum vedem, începând cu anul 1995 până în prezent, în structura RE prioritar celorlalte RE este GN (40-50%), după care, pe locul doi, se află petrolul (26-35%), urmat de cărbune (7-12%), pe când anul 1990 la ținut pe locul doi, după petrol.

După cum arată valorile privind *cantitățile de gaz natural necesare pentru consum*, nivelele esențiale, mai mari de 1 milion tone c.c. în consum, încep să se înregistreze cu a.1980, unde volumul anual constituie 1250 mii tone c.c., însă în funcție de valoarea totală a RE (12480 mii tone c.c.), ponderea lui este doar de 10%. Însă, cu a.1990 începe să crească *ponderea gazului natural în totalul RE al BE* și să se mențină pe poziția prioritară indiferent de mărimea volumului anual total de resurse energetice, la care vedem că în a. 1995 înregistrează un nivel de cca. 3 ori mai mic decât în anul 1990 (14860/5617) și care continuă se scada astfel încât în a.2011 nivelul lui reprezintă de 62% din nivelul a. 1995 (3494/5617). Astfel:

- ✓ este evidentă diferența volumelor, structurii și a modului de utilizare a RE de ieri și de azi;
- ✓ volumele fizice de RE asigurate de sector la ziua de azi sunt mai mici și, după cum observăm, cu mult, decât valorile anilor 1975-1990 (vezi tabelul 3-4).
- În funcție de aceasta, am vrea să menționăm că, la aceste modificări și schimbări radicale

Tabelul 4. Balanța energetică privind gazul natural a RM pe perioada 1995 – 2011.

indicatorii	Valoarea indicatorilor									
	1995	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Resurse energetice, total, mii tone c. c.:	5617	3127	3398	3520	3471	3374	3444	3304	3434	3494
- Gaze naturale, mii tone c. c.	2236	1542	1578	1754	1748	1617	1536	1427	1504	1474
din care:										
- gazoase, mii tone combustibil convențional (c. c.)	2236	1445	1478	1657	1657	1527	1436	1322	1392	1349
- gazoase, mil. m ³ stand.	*	1252	1281	1437	1435	1323	1244	1145	1206	1169
- lichefiate, mii tone c. c.	*	97	100	97	91	90	100	105	112	125
- lichefiate, mii tone unități naturale (u. n.)	*	62	63	62	58	57	63	68	72	80
din care:										
1. FORMARE (1.1.+1.2.+1.3.+1.4.):	2236	1542	1578	1754	1748	1617	1536	1427	1504	1474
1.1. Stoc de combustibil la început de an	50	25	30	33	32	32	25	31	28	24
1.2. Producere	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.3. Intrări din interior	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
1.4. Import	2186	1517	1548	1721	1716	1585	1511	1395	1476	1450
- gazoase, mii tone c. c.	*	1429	1458	1637	1637	1506	1416	1300	1371	1330
- lichefiate, mii tone c. c.	*	88	90	84	79	79	95	95	105	120
2. CONSUM (2.1.+2.2.+2.3.+2.4.+2.5.):	2236	1542	1578	1754	1748	1617	1536	1427	1504	1474
2.1. Consum intern	2057	1398	1429	1626	1609	1482	1401	1328	1403	1370
- gazoase, mii tone c. c.	*	1320	1347	1543	1531	1399	1314	1233	1302	1264
- lichefiate, mii tone c. c.	*	78	82	83	78	83	87	95	101	106
2.2. Export		2	2	0	0	0	0	2	4	1
- gazoase, mii tone c. c.	*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- lichefiate, mii tone c. c.	*	2	2	0	0	0	0	2	4	1
2.3. Pierderi		107	113	96	106	110	103	68	72	66
2.4. Altă distribuție		0	1	0	1	0	0	1	1	0
2.5. Stocuri de combustibil la sfârșit de an		35	33	32	32	25	32	28	24	37

Informativ: Simbolul „* ” – desemnează despre necunoașterea informației respective.

Notă: Prelucrat de autor în baza informației expuse în sursele [4, 5].

au contribuit anumite momente istorice și descoperiri științifice privind urmările de la utilizarea diferitelor surse de energie, privind măsura de poluare a mediului ambiant. Dacă să analizăm datele prezentate atunci nivelele volumului de gaz natural în a. 2010 (1504) și 2011 (1474) sunt mai mici decât nivelele a. 1985(1520) cu 1,053% și, respectiv, 3,026%. Iar, ce ține de volumul total al RE în BE a RM la situația anului 2011 față de anul 1985 (13250) el este cu 73,63% mai mic. Dacă ne uităm din punct de vedere al modului rațional de consum atunci valorile sunt îmbucurătoare, dar dacă să luăm factorii productivi, atunci reiese că sectorul energetic se confruntă cu

diminuarea capacității de producție și, respectiv, din punctul dat de vedere, rezultatele nu pot fi îmbucurătoare, deoarece pentru o astfel de dinamică, pentru un așa șir cronologic și pentru o așa lume progresivă, nu poate să fie o astfel de dezvoltare.

După cum am menționat, **resursele energetice sunt limitate și pe lângă toate acestea, unele din ele, și anume, cele mai importante și ușor acceptabile pentru omenire, adică cele fără recuperare, sunt și epuizabile, atât pentru țara noastră, cât și pe plan global, însă este de menționat că pentru noi ele mai sunt și importate.**

Tabelul 5. Dinamica volumelor fizice și ponderii gazului natural importat în RM, perioada anilor 1995-2011.

Indicatorii	Valoarea indicatorilor								
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Volumul fizic anual a GH importate, mii tone c. c.:	2186	1721	1716	1585	1511	1395	1476	1450	
- GN gazoase									
• în mii tone combustibil convențional	2094	1637	1637	1506	1416	1300	1371	1330	
• în mil. m ³	1870	1419	1418	1305	1227	1126	1188	1152	
- GN lichefiate									
• în mii tone c. c.	92	84	79	79	95	95	105	120	
• în mii tone u. n.	60	54	50	50	60	61	67	77	
- Stoc la început de an, mii tone c. c.	50	33	32	32	25	31	28	24	
- GN gazoase, mii tone c. c.	*	20	20	21	20	21	21	19	

Notă: Prelucrat de autor în baza informației expuse în sursele [4, 5].

După cum vedem din datele expuse în tabelele 4-5:

- resursele energetice - RE de GN se formează

numai pe baza importului, deoarece lipsesc sursele proprii de GN;

- lipsește complet producția proprie de gaz natural;
 - GN importat îi revine practic jumătate din cantitatea de REC importate, deoarece ponderea ce o înregistrează este de cca. 50%;
 - cantitățile de GN importat anual cuprind cca. 97-98% din cantitatea totală a GN format, restul, până la sută, fiind stocurile înregistrate la finele anului precedent;
 - în cantitatea totală a resurselor energetice ale BE, GN îi revine cca. 40-43%;
 - GN se importă sau necesitățile de GN al RM sunt sub formă de:
 - gaz natural gazos – căruia îi revine 95-92%, din totalul GN importat, și
 - gaz natural lichefiat – ce-i revin 5-8% din totalul GN importat;
 - în dinamică se urmărește practic o diminuare liniară a volumelor sau cantităților de GN.
- După cum observăm, din rezultatele analizei,
- cantităților absolute de GN necesare pentru satisfacerea nevoilor în această REC, adică a cantităților de GN format, a cantităților de GN importat, desigur și a cantităților de RE_(tabelul 4.), destinate pentru consumul final, și a
 - dinamicii acestor volume, pe parcursul seriei analizate 1995...2011,
- în țara noastră aceste cantități se reduc esențial, ceea ce impune că se schimbă/modifică consumul și modul de utilizare la consumatorii finali, atât pentru GN, cât și pentru RE în general, ce este firesc, având în vedere esența economică a RE (vezi tabelul 6).

Tabelul 6. Dinamica consumului total a gazului natural în RM pe perioada anilor 1960 – 2011.

Indicatorii	Valoarea indicatorilor în dinamică														
	Anii dinamicii														
	1960	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Volumul consumului total de Gaze naturale, mii tone c. c.:	40	300	770	1250	1520	4350	2236	1754	1748	1617	1536	1427	1504	1474	
1.1. gazoase, mil. m ³ stand.	*	*	*	*	*	*	*	1437	1435	1323	1244	1145	1206	1169	
1.2. lichefiate, mii tone un. n.	*	*	*	*	*	*	*	62	58	57	63	68	72	80	
din care:															
- Consum intern	*	*	*	*	*	*	*	2057	1626	1609	1482	1401	1328	1403	1370
✓ ponderea în consumul total, %								92,7	92,0	91,7	91,2	93,1	93,3	92,9	
- Export	*	*	*	*	*	*	*	0	0	0	0	2	4	1	
✓ ponderea în consumul total, %								0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,27	0,07	
- Pierderi	*	*	*	*	*	*	*	96	106	110	103	68	72	66	
✓ ponderea în consumul total, %								5,47	6,06	6,80	6,71	4,77	4,79	4,88	
- Alte distribuții	*	*	*	*	*	*	*	0	1	0	0	1	1	0	
✓ ponderea în consumul total, %								0,00	0,06	0,00	0,00	0,07	0,07	0,00	
- Stoc la sfârșit de an	*	*	*	*	*	*	*	32	32	25	32	28	24	37	
✓ ponderea în consumul total, %								1,82	1,83	1,55	2,08	1,96	1,60	2,51	

Notă: Prelucrat de autor în baza informației expuse în sursele [4, 5].

După cum se observă din tabelele 5-6 s-a redus consumul de gaze în Republica noastră. Dacă în anul 1995 el constituia 2236 mii tone c.c. atunci în anul 2011 – nivelul lui constituia doar 1474 mii tone c.c. sau este cu 34,07% mai mic, ce este o reducere esențială. Dacă vom analiza dinamica a. 2005-2011 atunci aici reducerea pentru perioada dată este de 14,3%, care este, de asemenea, destul de însemnată. În același timp am vrea să admitem că este binevenită reducerea consumului, mai cu seamă că avem de a face cu mijloace de producție, și anume, cu obiecte de muncă, când vorbim de resurse energetice fie de GN sau de orice altă RE, și a căror consum trebuie să fie menținut or la același nivel a anilor precedenți or să fie mai mic decât în perioadele trecute, în funcție de comparație fiind luat anul de bază sau anul din trecut, unde s-a înregistrat cea mai mică normă de consum

(cantitatea de GN sau RE la unitatea de producție fabricată/prestată). Însă nu este bine și nici nu trebuie de permis la ziua de azi reducerea consumului de GN sau în general de RE, prin refuzul în utilizarea lor din alte motive.

Analizând factorii care au contribuit la reducerea dată, în funcție de direcțiile generale de distribuție, putem admite că *factorul de bază* este *reducerea consumului intern de gaze naturale*, care vedem că în consumul total (CT) de gaze naturale, indiferent de mărimea lui, care variază de la an la an, deține, în medie, o pondere de 92-93%, pe parcursul a. 1995-2011. După cum observăm, la situația a. 2011 nivelul consumului intern (CI) de GN este practic mai mic față de toți ceilalți ani din serie unde față de anul 2005 este mai mic cu 15,7% (1370/1626), iar față de anul 1995 nivelul este mai mic cu 33,4%.

Valorile urmărite ne arată că reducerea destul de esențială a consumului total de GN este determinată, în cea mai mare măsură, de reducerea consumului intern, deoarece nivelele ritmurilor de creștere, ce le înregistrează, practic sunt egale sau cu mici diferențe. Dacă nivelul consumului total (CT) de GN a a. 2011 față de anul de bază - 1995 este cu 34,1% atunci reducerea consumului intern (CI) de GN, în funcție de perioadele date, este de 33,4% sau dacă nivelul CT de GN a a. 2011 față de anul de bază, 2005 este cu 16,0% atunci reducerea CI de GN – este de 15,7%. Acest moment impune

că, în cadrul *consumului intern de gaze naturale*, care include parte a consumatorilor sectorului energetic a societății noastre și care ține de *utilizarea și consumul gazului natural*, fie gazos, fie lichefiat, atât în viața socială și cotidiană a populației, cât și în diverse activități/domenii social-economice ale economiei naționale, inclusiv și de însăși sectorul energetic, în sectorul electroenergetic și apă, respectiv la producerea producției sale, *repartizat și distribuit de SGN*, se petrec modificări structurale extreme și dinamice (tabelul 7).

Tabelul 7. Dinamica structurii consumului intern și a distribuției gazului natural pe teritoriul RM, 1995-2011.

Indicatorii	Valoarea indicatorilor în dinamică							
	1995	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Volumul CI de GN, mii tone c. c.:</i>	2057	1626	1609	1482	1401	1328	1403	1370
1. PE DIRECȚII DE UTILIZARE:	2057	1626	1609	1482	1401	1328	1403	1370
1.1. GN per Necesități tehnologice (NT):	930	823	828	764	709	725	782	780
- ponderea în consumul intern, %	45,2	50,6	51,5	51,6	50,6	54,6	55,7	56,9
1.1.1. populația	*	483	500	433	451	460	483	480
1.1.2. industria:	*	206	207	202	120	67	92	97
1.1.3. transporturi:	*	32	14	16	21	24	23	18
1.1.4. agricultura	*	3	2	1	3	3	3	3
1.1.5. comerț	*	3	4	4	5	6	12	16
1.1.6. construcții	*	1	2	2	1	0	4	3
1.1.7. necesități comunale	*	86	92	101	102	162	158	161
1.1.8. altele	*	9	7	5	4	3	7	2
1.2. GN per Transformat în altă energie(TE):	1127	798	778	715	687	603	621	590
- ponderea în consumul intern, %	54,8	49,1	48,4	48,2	49,0	45,4	44,3	43,1
1.2.1 pentru producerea energiei electrice	*	324	316	310	277	257	251	237
- ponderea în consumul intern, %	*	19,9	19,6	20,9	19,8	19,4	17,9	17,3
1.2.2. pentru producerea energiei termice	*	474	462	405	410	346	370	353
- ponderea în consumul intern, %	*	29,2	28,7	27,3	29,3	26,1	26,4	25,8
1.3. GN per Alte distribuții (AD):	0	5	3	3	5	0	0	0
✓ ponderea în consumul intern, %	0	0,3	0,2	0,2	0,4	0	0	0
2. PE FORME DE UTILIZARE A GN:	2057	1626	1609	1482	1401	1328	1403	1370
2.1. Volumul GNG în CI, mii tone c. c.:	*	1543	1531	1399	1314	1233	1302	1264
✓ ponderea GNG în CI,%	*	94,9	95,2	94,4	93,8	92,85	92,80	92,3
2.1.1. Volumul GNG în NT	*	740	750	681	622	630	681	674
2.1.2. Volumul GNG per TE	1127	798	778	715	687	603	621	590
2.1.3. Volumul GNG per AD	0	5	3	3	5	0	0	0
2.2. Volumul GNL în CI, mii tone c. c.:	*	83	78	83	87	95	101	106
✓ ponderea GNL în CI,%	*	5,1	4,8	5,6	6,2	7,2	7,2	7,7
2.2.1. Volumul GNL în NT	*	83	78	83	87	95	101	106
✓ ponderea GNL în NT,%	*	10,1	9,4	10,9	12,3	13,1	12,9	13,6
2.2.2. Volumul GNL în TE	*	0	0	0	0	0	0	0
2.2.3. Volumul GNL în AD	*	0	0	0	0	0	0	0

Notă: Prelucrat de autor în baza informației expuse în sursele [4, 5].

Urmărind informația inițială și rezultatele analizei structurii consumului intern de gaze naturale expuse în tabelul 7, observăm că cadrul CI de GN s-a modificat în timp. După cum vedem, aceste schimbări țin atât de direcțiile de utilizare a GN cât și de forma de utilizare a gazului natural. Dacă în anul 1995 prioritatea în CI era de partea consumului legat de direcția „transformări energetice”, apoi cu timpul valoarea în consumul de GN pentru direcția dată s-a redus și în așa măsură că în CI el a cedat poziția direcției „necesități tehnologice”, iar ce ține

de forma de utilizare, cu timpul în cerere este GN lichefiat.

După cum am menționat anterior, începuturile dezvoltării SGN țineau de asigurarea, în funcție de consumul intern, cu gaz natural, respectiv, cu pași mici, a populației și industriei. Însă, în funcție de tendințele grandioase ale progresării vieții omenești, s-a condus la dezvoltarea multor altor activități noi și la perfecționarea și modernizarea celor existente, fiind cadru al anumitor domenii sau ramuri care, în ansamblu, caracterizează economia națională (vezi

sursa [3]), în care desigur s-a înscris consumul de gaze naturale sub o formă și alta (vezi tabelul 7). Se observă că GN și-a găsit aplicare și în sectorul energetic, și anume în cel electroenergetic, la care am vrea să admitem că pe zi ce trecea înlocuia fie cărbunul, fie petrolul, unde după cum am văzut anterior că nu i-a exclus detot dar s-a pus prioritar lor în utilizare.

După cum am observat din analiza efectuată, consumul de gaze în cadrul acestor activități și domenii era în perioadele precedente extrem de esențiale, pe când urmărind valorile actuale ale consumului intern pe direcții de utilizare, vedem că, nivelele lor sunt reduse și cu mult sau practic înregistrează aceleași valori ca și în perioadele de bază, ceea ce impune că în cadrul acestor activități, în cadrul domeniilor, unde se utilizează GN, s-a diminuat necesarul față de el și totul dictat de diminuarea nivelului de producție și a capacității de producere (vezi tabelul 7).

⇒ Din analiza efectuată este destul de evident că factorul de bază, care a contribuit la reducerea CI de GN, la reducerea necesarului în GN, a fost reducerea consumului de gaze naturale la direcția transformări energetice-TE – adică s-a redus consumul în GN îndreptat la transformarea lui în alte tipuri de energie, unde el merge ca resursă energetică combustibilă - REC, ca materie primă la producerea energiei electrice și termice. La momentul actual nivelul lui reprezintă practic jumătate din nivelul anului 1995 (590/1127), adică a scăzut în medie cu 47,7%, și față de anul 2005 este cu 26,07% mai mic (590/798). După cum se vede momentul reducerii date este diminuarea capacității de producere a energiei termice (cu 25,5%) și electrice (cu 26,9%) în cadrul sectorului electroenergetic.

⇒ Dacă e să urmărim direcția „necesități tehnologice-NT” și cadrul ei, apoi vedem că consumul de GN la ea tot este redus, dar într-o măsură mai ușoară. Dacă luăm ca bază de comparație a. 1995 atunci reducerea în medie este doar de 16,1% și am vrea să atragem atenția că pentru o serie așa de mare în timp, ea nu este prea exagerată, după cum am urmărit la direcția TE, ce ține de 47,6%. Iar dacă luăm ca bază de comparație anul 2005, atunci urmărim o reducere în medie de doar de 5,2% (780/823). După cum vedem, asupra acestei reduceri au influențat componentele ei, care s-au modificat esențial. După cum arată rezultatele analizei, factorul de bază care a condus la reducerea consumului de GN este diminuarea esențială a consumului de GN în domeniul industriei RM, care este urmat de domeniul transporturilor, apoi de consumatorii casnici și agricultură.

Dacă să analizăm consumul în funcție de forma de utilizare a GN, atunci este evidentă importanța GNG după nivelurile ponderii ce o înregistrează, care vedem că constituie, pe parcursul dinamicii analizate 2005-2011, în medie cca. 93-95% în consumul total intern de GN, din care 43-55% este îndreptat spre consum la transformarea GN în alte tipuri de energie. Aceasta este o mărime destul de înspăimântătoare, având în vedere că este furnizat din surse străine și de dependența totală în utilizarea lui pentru multe activități ale vieții contemporane care, am dori să atragem atenția, a căpătat un caracter obiectiv. Se petrece, însă, un fenomen interesant. Acest indicator se diminuează, indiferent de nivelul de consum în CI, iar partea pierdută o acumulează GNL (vezi tabelul 7). Din analiza efectuată s-a depistat că el devine concurent petrolului în domeniul transporturilor, la alimentarea autovehiculelor și, respectiv, totul legat de prețurile de realizare, deoarece utilizând resursă mai scumpă în valoare, consumatorii nu-și ating veniturile prognozate și așteptate. În așa fel, vedem prețurile de realizare ca factor de reducere a consumului atât în GN cât și în alte resurse energetice combustibile.

Deci, în urma analizei consumului total de GN a RM, a volumului fizic de GN asigurat de SGN pentru distribuția către consumatorii de GN și menținerea securității energetice a țării, am depistat că principalul și, desigur, esențialul factor, care a influențat și a contribuit la reducerea CT, este reducerea Consumului Intern de GN. Acest lucru este firesc deoarece el este practic CT, în funcție de partea însemnată ce revine în acest consum, care în medie constituie cca. 92-93%, deoarece celelalte direcții specifice ale CT, cum sunt exporturile, stocurile, pierderile de GN și alte distribuții, dețin un procent foarte mic, respectiv, 7-8%, din care cca. 5-7% revin pierderilor, și care vedem că scad în timp, fapt impus de nivelul ponderii care la moment este mai mic decât în anii precedenți.

Însă, după cum observăm, Export și Alte Distribuții de GN în anii 2005-2008, în general, nici nu s-au efectuat, dar chiar dacă s-au înregistrat, ceea ce este evident din purtătorii de informații, care în mare măsură sunt legate de consumul de GNL-gaze naturale lichefiate, apoi nivelele atinse de aceste direcții specifice ale CT sunt foarte mici (3-5 mii tone c.c. în 1474-1504 \Leftrightarrow 0,21-0,34% în 100% CT), respectiv, reiese că totul în CT de GN este dictat de CI de GN și de modificările din cadrul lui.

Astfel, în urma analizei consumului intern-CI de GN, în care am urmărit evoluția lui și dinamica elementelor componente ale cadrului său, am stabilit că, cu mai cu seamă CI de GN a diminuat și

reducerea este esențială, prin aceasta modificându-se structura și nivelele componentelor lui în timp, și totul a fost influențat de:

- ◆ *diminuarea consumului de gaze naturale-GN:*
- ✓ în sectorul producerii energiei, celei termice și electrice;
- ✓ pentru necesitățile tehnologice – în domeniul industriei, transporturilor și în sectorul casnic;
- ◆ *diminuarea rolului gazului natural gazos:*
- ✓ în necesitățile tehnologice – din domeniul industriei și transporturilor.

Respectiv, aceste momente negative și sunt:

- ⇒ **factorii agregați, generali și de bază, care**
 - au influențat consumul total-CT de GN;
 - au condus la reducerea consumului total-CT de GN;
 - au contribuit la modificarea structurii consumului total de GN la nivel național și
- ⇒ **factorii specifici, care în consecință**
 - au contribuit la reducerea necesarului în gaze naturale-GN la nivel național.

Deci, în așa fel, am analizat, în baza informației disponibile, situația actuală a Sectorului de Gaze Naturale a RM la nivel național.

Din cele analizate putem admite că:

- *la momentul actual, situația Sectorului de GN s-a modificat esențial și atât față de situația de la începuturile dezvoltării sectorului cât și față de situația sectorului instaurat în dezvoltare,*
- *satisfacerea nevoilor în GN se efectuează numai prin surse importate – adică resursele de GN necesare societății noastre sunt asigurate numai prin import, deoarece RM surse proprii de GN nu dispune;*
- *activitatea de bază exercitată de sector este activitatea de distribuție a GN – pentru a fi distribuit consumatorilor finali, de la importatorii de aceste resurse energetice și, desigur, în așa fel, în țara noastră nu se manifestă producere proprie de acest produs;*
- *s-au redus esențial necesitățile și consumul de GN – practic nivele de azi, anul 2011 a sec. XXI, sunt la nivelele anilor '80 a sec. XX –*
- ✓ *s-au redus esențial cantitățile pentru satisfacerea necesităților în GN – desigur acceptăm limitarea nevoii, în funcție de saturație, însă acest produs nu se supune acestei legi, el este produs indirect de primă necesitate, pentru care, desigur, nu poți nemijlocit să calculezi necesarul concret, dar este de utilizare zilnică;*
- ✓ *s-a redus consumul de GN – și anume cel intern, ce ține de consum în interiorul țării noastre. Desigur se acceptă economisirea, un*

mod rațional în utilizare, însă pentru o dinamică atât de esențială reducerea este exagerată, mai cu seamă că în lumea contemporană cresc valorile, unde sunt înscrise pentru utilizare, atât RE cât și GN,

- ✓ *s-a redus consumul de GN în cele mai vitale domenii ale omului – ce impune că în economia națională, în societate, se petrec fenomene ce împiedică dezvoltarea social-economică a comunității și în funcție de aceasta nu este utilizat GN, fapt ce conduce la reducerea necesarului în el. Desigur acest lucru este bun deoarece, după cum am urmărit, GN este importat, însă aceasta nu este momentul de bază pentru care ar trebui poporul să refuze în ceea ce le este necesar menținerii unei vieți decente.*

Respectiv, putem admite că, la ziua de azi în dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova gazul natural ocupă un loc de seamă și îi revine cel mai mare aport. Și, deci, dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova deocamdată depinde de această resursă, care s-a arătat a fi economic, ecologic și tehnologic convenabilă în utilizare.

După cum am urmărit, de resursa dată, deci de **Gazul Natural**, în mare parte este legat consumul de RE în țara noastră, deoarece la ziua de azi el este cel mai utilizat, atât la transformarea în alte tipuri de energie, cât și la consumul nemijlocit în activitățile agenților economici, în necesitățile social-culturale și în economia casnică. Cel mai important este că resursa dată este totalmente importată și sub acest aspect considerăm că, necesită o atenție deosebită.

Bibliografie

1. *Anuarul Statistic al Republicii Moldova, 2002. Chișinău: BNS al Republicii Moldova, 2002. 525 p.*
2. *Anuarul Statistic al RM, 2012. Ch., 2012. 560 p.*
3. <http://www.statistica.md/pageview.php?l=ro&idc=385&>. (citată 10.12.2012).
4. *Balanța energetică a Republicii Moldova. Chișinău: Statistica, 2012. 73 p.*
5. *Balanța energetică a RM. Ch: Statistica, 2007.117 p.*
6. **Guțu A., Macovei I.** *Energetica și orizonturile ei. Energetica Moldovei. Ch., 1988. 198 p. p. 592-603.*

Recomandat spre publicare:12.012.2012.